

Haridust on raske mõõta

Tänavune keskkoolilõpetaja, kes soovib edasi õppida, peab liisaks riigieksamitele tegema valiku ligi kolmekümne erineva kõrgkooli vahel. Just nii palju tegutseb Eestis praegu õppeasutusi, kes lubavad kõrgharidust. Koolide taseme üle peab aga üliõpilaseks pürgija enamasti iseenese tarkusest otsustama.

Üheks katseks hinnata erinevates kõrgkoolides pakutava hariduse kvaliteeti oli eelmisel aastal kõrgharidusstandardi kehtestamine. Haridusministeeriumi ülikoolide talituse peaeksperdi Hillar Baumani sõnul kehtib kõrgharidusstandard ühtviisi kõigile kõrgkoolidele, olenemata omandivormist ja õiguslikust seisundist. Seega peavad standardit järgima nii avalik-õiguslikud ülikoolid, riiklikud rakenduslikud kõrgkoolid kui ka erakõrgkoolid.

Kõrgkoolid pidid oma õppekavad standardiga vastavusse viima selle aasta 1. jaanuariks. Uute kõrgharidusturule pürgijate puhul lähtub haridusministeerium koolitusloa andmisel sellest, kas õppekavad vastavad standardile. Sama kehtib koolituslubade pikendamise kohta.

Kõrgharidusstandard esitab nõuded nii kraadi- kui ka diplomiõppele, eraldi tingimused on seatud arstide ja õpetaja koolitusele. Üldiseks nõudeks on, et iga iseseisev õppekava peab teistest erineva vähemalt kolmandiku võrra. "Ei ole mõttekas arendada Eestis 300 bakalaureuse õppekava, millest nii mõnedki erinevad vaid nimetuse ja viie ainepunkti poolest," kommenteerib Bauman.

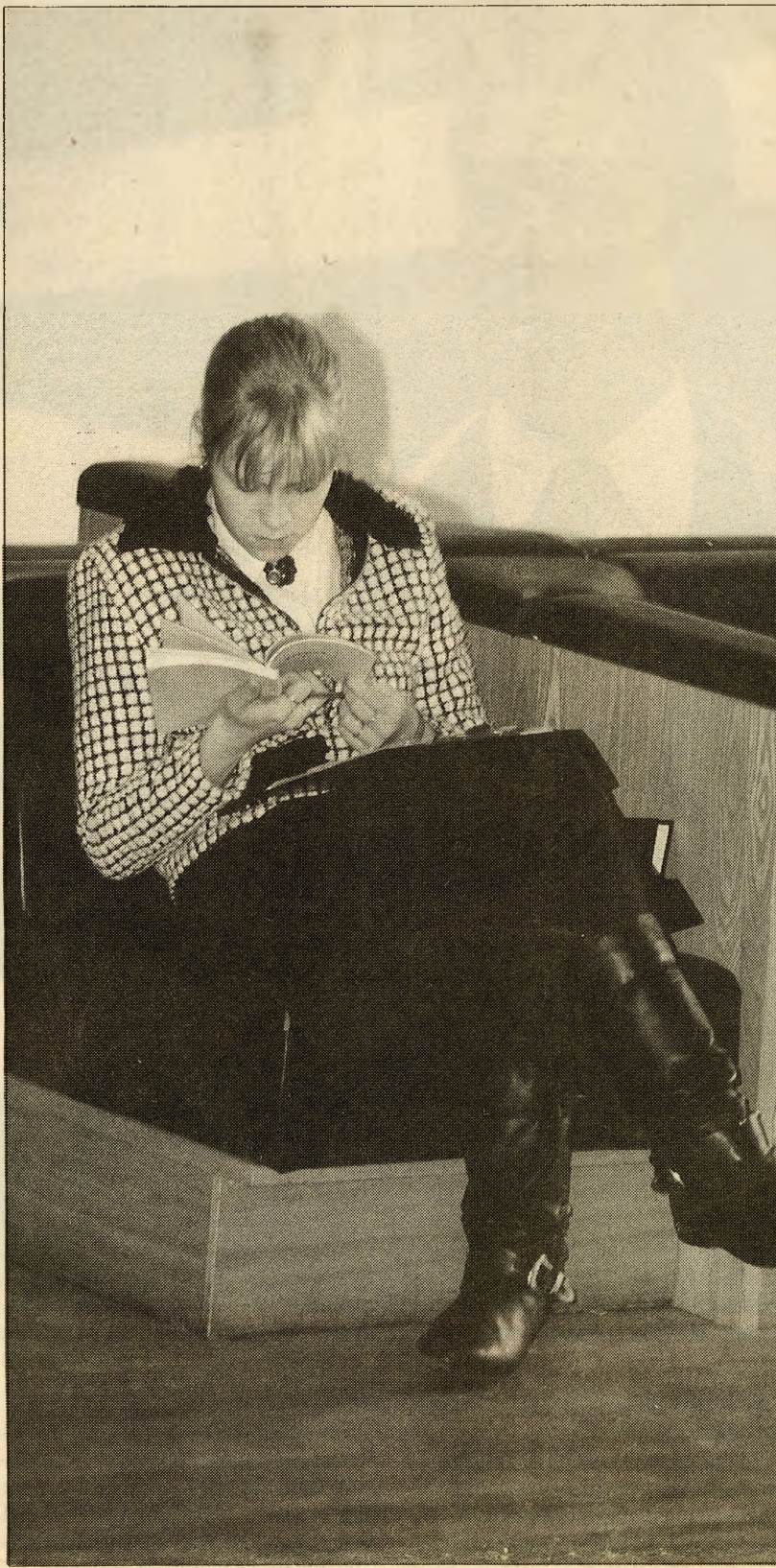
Kõrgkoolis peavad vähemalt 50 protsenti õppeaineid õpetama koosseisulised õppejõud. "Vastasel korral kannatab õppetöö kvaliteet," nendib Bauman. "Kui õppejõud tuleb vaid loengut lugema, sedagi viiekuue teise töötaja kõrvalt, ei jää tal aega töötada õppeasutuse sisemise arengu heaks." Bauman lisab, et nõue ei ole siiski nii karm, kui esmapilgul näib. Nimelt ei pea koosseisulised õppejõud töötama täiskohaga.

Ka peab kõrgharidusstandardi järgi bakalaureuseõppe puhul vähemalt pooltel õppejõududel olema doktori- või sellele vastav kraad. Kunsti- ja muusikaerialadel peavad õppejõududeks olema tunnustatud loovisikused.

Kes võib anda akadeemilist kraadi?

Kõrgharidusstandardi järgi toimub akadeemiline ehk kraadiõpe ülikoolides. See säte on andnud põhjust arvamusel, et bakalaureuse-, magistri- ja doktorkraadi võivad anda avalik-õiguslikud ülikoolid, erakõrgkoolide osaks jääb üksnes diplomiõpe.

Baumani kinnitusele ei pea see väide päriselt paika. "Kuna enamik erakõrgkooli on praegu rakenduslikud

Erinevates kõrgkoolides pakutavat haridust peab üliõpilane vähemalt esialgu veel suutma iseenda tarkusest hinnata. MARKO MUMM

kõrgkoolid, siis seal tõepoolest akadeemilist õpet toimuda ei saa," selgitab ta. "Küll on aga kõigil erakõrgkoolidel võimalik taotleda eraülikooli staatust. Kui kool vastab kõrgharidusstandardis ülikoolile esitatud nõudmistele, siis ta ka selle staatuse saab."

Baumani sõnul on erakõrgkoolidest ülikooli koolitusloa praegu vaid Eesti Kõrgemal Kommertskoolil ja Humanitaarinstituudil. "Kui teised erakõrgkoolid kuulutavad välja bakalaureuse- või magistriõppe, siis Eesti riik ei saa neid kraade praegu tunnustada," väidab Bauman.

Ka Concordia Ülikool on oma põhikirja järgi ülikool, mis annab lõpetajaile bakalaureusekraadi. "Con-

cordia Ülikoolile andis õiguse pakuda ingliskeelset kõrgharidust ja bakalaureusekraadi valitsus, kes 1992. aastal registreeris kooli põhikirja," sõnab ülikooli rektor Mart Susi. Kuna Concordia Ülikool esitas ka akrediteerimiseks bakalaureuse õppekavad, ei näe Susi põhjust, miks ta peaks positiivse tulemuse korral veel eraldi ülikoolilitsentsi taotlema. "Seda ei nõua ka ükski seadus," kinnitab rektor.

Samas reklaamis Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool Lex eelmisel kevadel uutele tudengikandidaatidele, et annab bakalaureusekraadi, kuigi litsents on koolil vaid diplomiõppeks. Tegelikult lõpetaski Lexi esimene lend diplomi-

te, mitte akadeemilise kraadiga. Paljudel üliõpilastel jäi mulje, et kool meelitas neid õppima pettusega.

Baumani sõnul on kõrgharidusstandardit eelkõige vaja akrediteerimiseks. Haridusseaduse järgi kujutab akrediteerimine endast seda, et kontrollitakse ülikooli ja tema õppekavade vastavust kõrgharidusstandardile.

Tudeng on sunnitud riskima

Kõrghariduse hindamise nõukogu esimehe, professor Hanno Sillamaa hinnangul ei saagi hariduse kvaliteeti vaid standarditega mõõta. "Üksnes standardi abil ei saa hinnata õppejõudude pädevust, raamatukogu täiuslikkust või õppevahendite kaa-saegsust," leiab ta.

Sillamaa peab hoopis tähtsamaks kõrghariduse kvaliteedi hindajaks akrediteerimist, mille puhul võetakse arvesse ka õppekeskkonda. Positiivne akrediteering peaks andma üliõpilastele tagatise, et nende valitud kõrgkooli õppekava vastab Eestis kehtestatud nõuetele. See omakorda tähendab, et riik tunnustab tolle kõrgkooli väljaantud diplomit või kraadi.

Täna on peaaegu lõpule jõudnud majanduse õppekavade akrediteerimine. Jaanuari lõpus peaks komisjon oma otsused teatavaks tegema. Õppevaldkondades, kuhu akrediteerimine pole veel jõudnud ja nendes kõrgkoolides, kes hindamist esialgu ei taotlenudki, jääb aga hariduse sisu endiselt vaid üliõpilase hinnata.

Ebaseaduslikke koole ei saa sulgeda

Üliõpilaseks pürgija võib muidugi ise uurida, kas õppeasutus, kes ennast ülikoolina reklaamib, ikka täidab ülikoolile esitatavaid nõudmisi. Mingisugust otsest kontrolli juba tegutsevate kõrgkoolide üle aga pole.

Samuti pole kõrgharidusstandardil seaduse jõudu. Kooli ei saa sulgeda üksnes seetõttu, et mõni eriala ei vasta kõrgharidusstandardis kehtestatud nõuetele, selgitab Hanno Sillamaa. Sulgemistaotluse saab teha haridusminister, sedagi vaid juhul, kui hindamiskomisjon ei anna õppekavale akrediteeringut. Akrediteerimisprotsessi lülituma ei sunni aga otsest keegi.

Haridusametnik Bauman tunnistab, et Eestis tegutseb selliseidki kõrgkoole, kellel pole üldse tegevusluba või pole neil seda kõigi reklaamitud erialade õpetamiseks. "Haridusministeerium ei saa suhelda kooliga, mida pole ametlikult avatud," vastab Bauman küsimusele, miks lastakse haridusega ebaseaduslikult kaubelda.

KAIRE KROOS
PILLE LIIMAL